

ФІНАНСУВАННЯ ТЕРОРИЗМУ І ВІДМИВАННЯ КОШТІВ

Об'єктом дослідження даної роботи є з'ясування способів фінансування, що використовувались терористами та як вони відрізняються від тих, що використовуються іншими організованими злочинними угрупованнями. Намагання спрямовувались також на визначення відмінностей між легальними та протиправними джерелами фінансування, можливість використання системи протидії легалізації злочинних доходів для виявлення, розслідування та переслідування терористів через фінансову діяльність.

Ключові слова: тероризм, фінансування тероризму, способи фінансування тероризму, відмивання коштів, легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом.

Активізація міжнародного тероризму по-новому формулює завдання боротьби з легалізацією (відмиванням) злочинних доходів і вимагає вжити жорстких заходів по контролю за фінансовими потоками. Тому діяльність щодо виявлення та ефективного блокування каналів фінансової підтримки терористичних організацій залишається одним із ключових напрямів довгострокової міжнародної антитерористичної стратегії.

Розширення сфери фінансового контролю, за умов активно розгорнутої боротьби з міжнародним тероризмом, визначає місце України та характерні особливості у діяльності певних державних органів щодо вирішення цих завдань. Напрацювання методик здійснення фінансового контролю, відповідно до національного законодавства, розвиток міжнародних зв'язків та обмін інформацією є важливими умовами для виявлення та знешкодження міжнародної фінансової інфраструктури, що підживлює діяльність терористичних організацій.

За випадків, коли злочинні дії, угоди або схеми порушують закони більш ніж однієї країни, кримінологи ввели термін "транснаціональна злочинність". ООН розмежувала всі транснаціональні злочини на 17 груп [1]. Перш за все, виділяється „відмивання коштів”, спрямоване на те, щоб нелегально отримані капітали мали вигляд законних, і тероризм. Поділ цих видів злочину не позбавляє їх певного зв'язку, насамперед, це процес легалізації злочинних капіталів у фінансовому забезпеченні тероризму. Проте відстеження і зупинення руху коштів терористів є надто складним і багатоплановим завданням.

Останнім часом експерти Групи розробки фінансових заходів по боротьбі з відмиванням злочинних доходів (відома як FATF), зосереджують увагу на типологізації дій щодо приховування і підтримки своїх фондів терористами [2]. В основі дослідження була ідентифікація методів фінансування, що використовують терористи, і як

вони відрізняються від методів, застосовуваних іншого роду злочинними групами. Завдання також передбачало визначити розходження між легальними і злочинними джерелами фінансування, і можливість використання й досі існуючої системи протидії „відмиванню” злочинних доходів, з метою виявлення і судового переслідування терористів через їх фінансову діяльність.

Здійснюючи типологізацію, було доведено, що фактично методи використання фінансової системи терористичними групами мало чим відрізнялися від методів використовуваних іншими проявами злочинності. У той же час, мали місце факти, коли терористичне фінансування не підпадало під визначення процесу „відмивання”, що обмежувало можливість протидії тероризму методами профілактики відмивання коштів.

У червні 2000 р. в результаті дослідження FATF, були виявлені характерні недоліки механізму фінансового регулювання США. У звіті зазначалося, що США не виконує понад третини з її 28 рекомендацій. При дослідженні 29 країн з розвинутою промисловістю такі невисокі результати дозволили США посісти лише третє місце з кінця списку, а Мексика і Канада показали ще нижчі результати [2]. Основною причиною цього стала відсутність законів, які б зобов'язували страхові компанії, пункти обміну валют і деякі інші організації надавати відомості про підозрілі угоди. Після терористичних актів в США запровадили в дію закони, що дозволяють конфіскувати кошти терористів. Більш суворе законодавство по боротьбі з відмиванням коштів надало можливість ширше використовувати розвідувальну інформацію з метою виявлення терористичних організацій, створювати нові контрзаходи, для виявлення й ефективного впливу на тероризм.

Відповідно до одного із визначень тероризму, його первинна мета – залякати населення, або примусити уряд конкретної країни або керівництво визначеної міжнародної організації,

до певних дій або утримуватись від виконання якого-небудь акта [3]. І навпаки, мотивацією злочинних організацій іншого типу є лише фінансовий зиск.

Тим часом таке розходження лише до певної міри може мати місце, оскільки терористичні організації усе ж таки потребують фінансової підтримки для досягнення своїх цілей. Тому, вдала терористична група, як і злочинна організація, здатна налагодити і підтримувати ефективну фінансову інфраструктуру. Для цього необхідно розвивати джерела фінансування, а також засоби для легалізації фондів, щоб гарантувати їх використання для вчинення терористичних дій.

Дослідження проблеми фінансування тероризму необхідно розпочинати з обговорення джерел його доходу. На думку деяких експертів, існує два первинних джерела фінансування терористичної діяльності.

Перше ґрунтується на одержанні фінансової підтримки від певної держави або ж організації з досить великою структурою, здатної накопичувати кошти і згодом створювати фонди, доступні терористичній організації. Проте, існує думка, що так званий тероризм, який підтримує держава, останнім часом втратив свої можливості і користується підтримкою з інших джерел. Індивідууми з численними фінансовими капіталами можуть також забезпечувати істотне консолідоване фінансування терористичних груп, і прикладом цьому також можуть стати події 11 вересня в США.

Інше джерело збільшення фондів терористичних організацій полягає у безпосередній підприємницькій діяльності, враховуючи і вчинення злочинів. За таких умов, їх діяльність ні чим не буде відрізнятися від організованої злочинності. Але на відміну від організованих злочинних угруповань, терористичні групи можуть також одержувати частину доходів із легальних джерел.

Один з експертів FATF, в описанні терористичної групи, яка активно діяла в його країні, заявив, що її основне фінансове джерело формувалось через викрадення і вимагання [2]. Крім цього, терористичні групи можуть брати участь у великомасштабній контрабанді, вчинювати різні шахрайства, пограбування і крадіжки, а також здійснювати торгівлю наркотиками.

За технікою виконання методи, що використовуються терористами і їх партнерами при створенні фондів, частково відрізняються від методів, що використовуються традиційними злочинними організаціями. Логічним вважатиметься пошук терористичними групами способів „відмивання” цих незаконних фондів, з метою отримати можливість їх використання не привертаючи

уваги влади. Висновки FATF, переконливо доводять, що терористи і їх організації використовують ті ж самі методи легалізації, що й інші злочинні групи [2]. Але існують також і деякі специфічні методи.

Ідеологічне обґрунтування для деяких терористичних рухів означає, що індивідуальні терористи або терористичні групи можуть іноді покладатися на легальні джерела доходу. Як вже зазначалось, це ключова відмінність між терористичними групами і традиційними злочинними організаціями. Один із членів FATF повідомив, наприклад, що прихильники національного визвольного руху в південноазійській країні, здійснювали нібито законні дії, з метою одержання фінансових ресурсів. Вони створювали фонди, водночас повністю контролюючи установи у межах співтовариства емігрантів. Джерела створених фондів найрізноманітніші – членські внески, публікації, пожертвування багатих членів співтовариства та ін.

Відмінність між легальним і злочинним способами одержання доходів терористичними організаціями окреслює проблему можливості застосування антилегалізаційних методів до терористичного фінансування. „Відмивання коштів” взагалі визначається як процес, за допомогою якого, доходи, отримані внаслідок злочинної діяльності, переміщені або приховані. З іншого боку, терорист переслідує мету не одержання прибутку в результаті використання фондостворюючого механізму, а одержання ресурсів необхідних для проведення терористичних дій. За таких умов, дії терориста не завжди підпадуть під визначення предикатного злочину відносно дій по легалізації. У результаті цього не можливо застосувати профілактичні або інші репресивні заходи відносно фінансування тероризму.

Сумнівним є і те, що лише краще налагоджена система інформування змогла б забезпечити виявлення цих операцій. Як вже зазначалось, легалізовані злочинні доходи від наркоторгівлі чи незаконного продажу зброї, відрізняються від фінансових засобів терористів, які нерідко надходять з легальних джерел. Саме це формує основну проблему для фінансових закладів, яка полягає в тому, що вони повинні відслідковувати не тільки джерела надходження коштів, а й напрями їх використання. Системи нагляду поки що не відрегульовані належним чином, і не дозволяють вирішувати ці складні завдання. Система, що базується переважно на суб'єктивній оцінці банками, не позбавлена ризику. Такий підхід може спровокувати обвинувачення в упередженості стосовно клієнтів із Середнього Сходу. Крім того, проблема виникає і з

перспективи складання банками звітів, як самозахисного інструменту. Проводячи політику захисту від можливого встановлення зв'язку їх коштів з терористами у майбутньому, банки можуть інформувати і про незначно підозрілі операції, що, в свою чергу, створюватиме ситуацію, при якій контролюючі органи будуть переважані відповідними звітами.

Важливим аспектом фінансування тероризму, що ускладнює його виявлення, є також розмір і характер залучених коштів. У зв'язку з цим зупинення потоку коштів терористів може виявитись складнішим завданням, ніж зупинення фінансових потоків в інших сферах організованої злочинності. Найбільш очевидною проблемою є той факт, що грошові кошти, які передбачають фінансування терористичної діяльності, надто малі особливо порівнюючи із сумами, залученими до незаконної торгівлі наркотиками.

На думку Марка Піта, професора Базельського університету і колишнього члена FATF, нелегальні кошти, визнані владою як такі, що отримані від торгівлі наркотиками і оцінюються в 500 млрд. доларів США [4]. Ця цифра, звісно, не може порівнюватись з декількома сотнями мільйонів доларів, якими володіють терористичні організації.

Офіційні посадові особи США підрахували, що організація нападу 11 вересня могла коштувати менше 500 тис. доларів США. Передбачається, що з цією метою майже 100 тис. доларів США було переведено з однієї з країн Перської затоки для відкриття рахунку в США, а інші суми надійшли з рахунків, відкритих членами

злочинного угруповання з використанням готівкових коштів або дорожніх чеків [4].

Можливо, найкращим загальним рішенням є повне запровадження в дію і безумовне виконання правил „знай свого клієнта”. Банк, який володіє відомостями про своїх клієнтів, з меншою імовірністю стане випадковим каналом для переказу грошових коштів терористів.

Привентивні заходи правил „знай свого клієнта” виходять за межі звичайного відкриття рахунків та ведення записів, вони вимагають також від банків впровадження політики прийняття клієнта та програми багаторівневої ідентифікації клієнта, яка забезпечить загальну та під особливим контролем перевірку рахунків підвищеного ризику, а також профілактичний моніторинг рахунків підозрілої діяльності.

Необхідність жорстких стандартів стосовно клієнтів не повинні обмежуватись банківськими закладами. Аналогічні правила мають використовуватись і будь-якими небанківськими фінансовими закладами, а також професійними посередниками на ринку фінансових послуг.

Література:

1. *Семнадцять* ликов мафии // <http://www.mafia.donetsk.ua/R23/00/.html>
2. FATF 2001 – 2002 Report on Money Laundering Typologies. 2 February 2002 // <http://www.fatf-gafi.org>
3. *International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism*. 9 December. 1999.
4. *Протидія фінансуванню тероризму* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dn.kiev.ua/events/world/global0702.html>

В.В. Драный

Финансирование терроризма и отмывания денег

Объектом исследования данной работы является определение способов финансирования, которые использовались террористами, так как они отличаются от тех, что используются другими организованными преступными группировками. Усилия направлялись также определение отличий между легальными и противоправными источниками финансирования, возможность использования системы противодействия легализации преступных доходов для выявления, расследования и преследования террористов через финансовую деятельность.

V. V. Draniy

Terrorist financing and money laundering

The object of this work is to identify the financing methods used by terrorists and how they differ from those used by other criminal groups. The efforts also sought to determine whether distinctions between legal and illegal funding sources affect the ability of countries to use anti-money laundering measures in detecting, investigating and prosecuting terrorists related financial activity.